

Ризики втрати коштів при зборі платежів операторами- провайдерами телекомунікацій

Олександр Табачніков

Голова Спостережної ради
ПАТ «Банк Фамільний»

**Якщо під час доповіді
виникатимуть питання –
задавайте їх одразу, як вони
з'являться!**

Куди поділися гроші?

- З 1993 до 2014 року було ліквідовано 32 українських банки.
- У першій половині 2014 року тимчасова адміністрація була введена у 11 банків, у другій половині – ще у 22, у 2015 році – у 33 банка, з початку 2016 року – ще у 17 банків. Разом – 83. Лише стосовно 4 з них ще не прийнято рішення про ліквідацію.
- В багатьох з цих банків «зависли» гроші клієнтів, причому, якщо фізичні особи мають право на повернення 200 тис. грн., юридичні особи, як правило втрачають все. У МТС, наприклад, у трьох банках «зависло» близько 2 млрд. гривень.

і це, нажаль, ще не все

Куди поділися гроші?

- У грудні 2015 року були арештовані рахунки Фінансової компанії «Х», внаслідок чого вона майже не працювала близько півроку.
- У січні 2016 року були арештовані рахунки Фінансової компанії «У», а за місяць вона взагалі була позбавлена ліцензії на переказ коштів, а також була припинена діяльність створеної цією фінансовою компанією платіжної системи.
- У липні 2016 року було призупинено дію ліцензії на переказ коштів Фінансової компанії «Z». Внаслідок цього, компанія була змушена певний час працювати в якості агента банку.

Чому це проблема не лише
фінансових установ,
але й Операторів?

Якщо клієнт сплатив Оператору через проблемну фінустанову

Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»

22.4. Під час використання розрахункового документа ініціювання переказу є завершеним:

■ для платника - з дати надходження розрахункового документа на виконання до банку платника...

24.3. При використанні документа на переказ готівки ініціювання переказу вважається завершеним з моменту прийняття до виконання банком або іншою установою - учасником платіжної системи документа на переказ готівки разом із сумою коштів у готівковій формі.

Що робити?

З ким можна укласти договір про приймання платежів і хто зможе приймати платежі за цим договором?

банк

на приймання платежів
в електронних грошах,
емітованих
цим банком

на приймання
платежів
у гривні

фінансова компанія з
ліцензією на переказ

на приймання
платежів
у гривні

З ким
укласти
договір?

сам банк

його агенти –
будь-які юрособи

сам банк або фінкомпанія

агенти банку – будь-які юридичні особи

(якщо договір з Оператором, передбачає можливість залучення третіх осіб для приймання платежів):
інші фінустанови з ліцензією на переказ коштів:

- з якими даний банк/фінкомпанія уклали двохсторонній договір про приймання платежів,
- які є учасником тієї самої ПС, що й сторона договору.

Хто зможе
приймати
платежі
від
клієнтів?

Важлива інформація

- Фінустанова, яка залучає третіх осіб (не лише агентів), несе повну відповідальність за їх дії при виконанні договору.
- Всі фінкомпанії, які займаються переказами, повинні відображати свої операції в одній з платіжних систем (для банків це не обов'язково).
- Всі фінкомпанії та агенти банків, які приймають платежі в ПТКС, повинні видавати платнику фіскальний чек, тобто їх ПТКС має бути облаштований РРО (для банків це не обов'язково).

Важлива інформація

- Приймання платежів готівкою може здійснюватися через ПТКС або в касах, в яких «робоче місце працівника облаштоване технічним пристроєм із відповідним програмним забезпеченням, який дає змогу працівникові сформувати електронний документ на переказ готівки на підставі відповідного паперового документа та забезпечує оброблення і передавання інформації до банку / платіжної організації платіжної системи в режимі реального часу».

Чому виникли проблеми у банків та фінансових компаній?

- **Банки** — нездатність забезпечити необхідну капіталізацію, непрозора структура власності, порушення правил роботи з готівкою, багатовекторність розвитку, неплатоспроможність, масове неповернення кредитів та необхідність повертати кошти (депозити) фізичним особам.
- **Фінансові компанії** — посилення з боку Нацбанку, який стає регулятором всього фінансового ринку, вимог до таких установ (до розміру статутного капіталу, до загальної організації роботи — фінмоніторинг, захист інформації, ризик-менеджмент, тощо), порушення правил роботи з готівкою, робота на непідконтрольних територіях.

Так що ж робити: як керувати ризиками роботи з фінустановами?

- Укласти 2-3 договори на приймання платежів, бажано з учасниками платіжних систем, які зможуть «передати» договір на інших суб'єктів ринку та забезпечити різні канали приймання платежів, а також відповідають іншим вимогам Оператора.

- Відстежувати на сайті НБУ інформацію про фінустанови-партнери, а також про банк, в якому відкрито поточний рахунок Оператора.

Діяльність в Україні систем переказу коштів за I півріччя 2016 року

Протягом I півріччя на території України здійснювали діяльність 35 систем переказу коштів, з яких:

21 система, створена резидентами;

14 систем, створених нерезидентами

Всього у I півріччі 2016 за допомогою систем, створених як резидентами, так і нерезидентами, переказано: **в Україну** – 1 198 млн. дол. США (в екв.)
за межі України – 172 млн. дол. США (в екв.)
в межах України – 1 708 млн. дол. США (в екв.)

Системи переказу коштів, створені резидентами України

Станом на 01.07.2016 НБУ погоджено правила 16 систем переказу коштів. Діяльність здійснювали:

6 систем, створених банками (з 8 зареєстрованих);

6 систем, створених небанківськими установами (з 8 зареєстрованих).

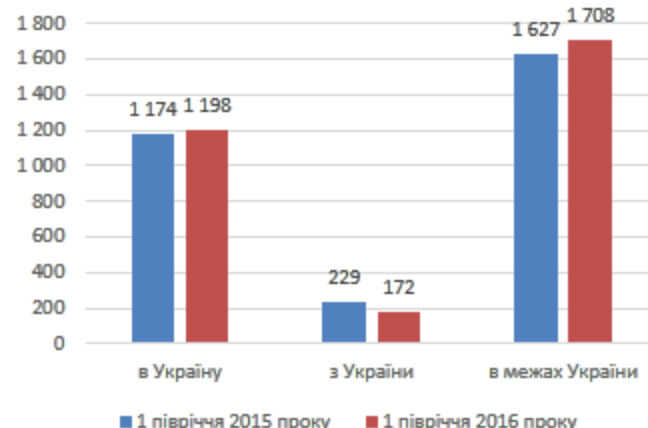
Також здійснювали діяльність 9 внутрішньобанківських систем переказу.

Всього у I півріччі 2016 за допомогою систем, створених банками та небанк. установами переказано: **в Україну** – 0,70 млн. дол. США (в екв.);

за межі України – 0,41 млн. дол. США (в екв.);

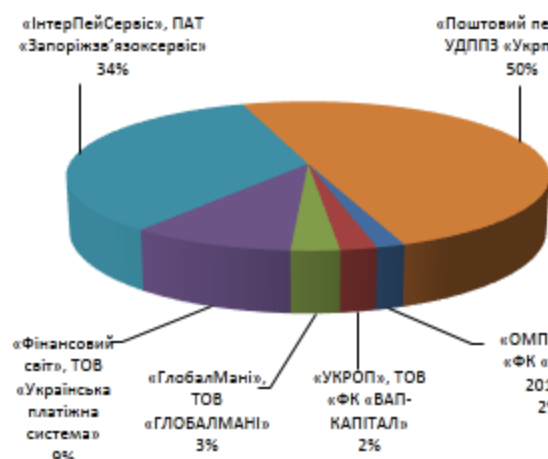
в межах України – 1 706,18 млн. дол. США (в екв.)

Суми переказів, здійснених через системи переказу коштів, млн. дол. США (в екв.)

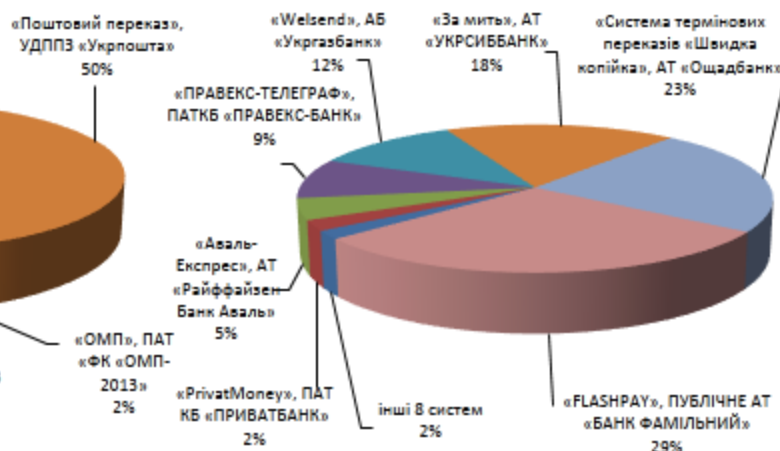

Перекази систем-резидентів

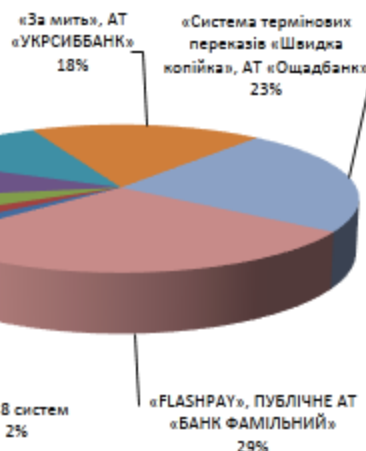
Системи переказів, створені небанківськими установами

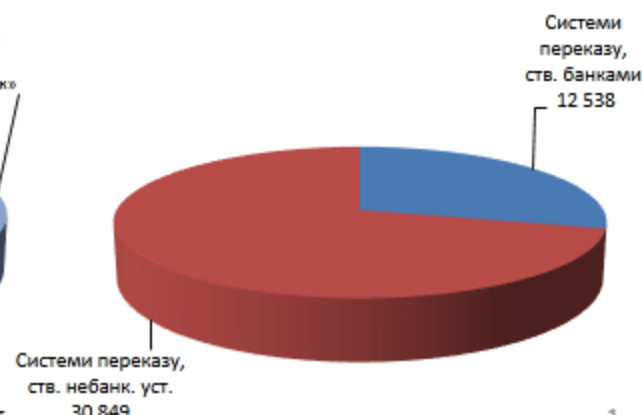
в межах України (розподіл за сумою)

Системи переказів, створені банками

у межах України сума (млн. грн.)

Що ще можна зробити: приймання платежів за участі самого Оператора

- на **власному сайті Оператора** можна за договором з банком організувати ініціювання платежів за допомогою платіжних карток, реквізити яких клієнт вводитиме вже на сайті, сертифікованому на платіжну безпеку (PCI DSS).
- через **ПТКС у власному абонвідділі** (якщо його часто відвідують клієнти). Постачальник стає агентом банку та уникає всіх проблем, пов'язаних з веденням власної каси. Прийняту в ПТКС готівку Оператор може інкасувати сам або за допомогою банку, в тому числі, іншого банку (з подальшим безготівковим перерахуванням коштів в банк агента).

Розщеплення платежів

- Якщо Оператор не захоче показувати на чеку отримувача платежу (оскільки, наприклад, він змінюється), можна укласти з банком договір про те, що отримувачем платежів, які приймаються ним на користь Оператора буде сам банк.
- Окрім зазначення цього порядку руху суми платежу в договорі, на це необхідно отримати згоду платника, наприклад, у вигляді акцепту ним оферти на екрані ПТКС.

Розщеплення платежів

1.21. Платник, якщо це передбачено договором між банком і платником, має право перерахувати кошти на рахунок банку для подальшого їх переказу цим банком на рахунки отримувачів у порядку, визначеному договором. Банк ініціює переказ цих коштів на підставі власних/ого розрахункових/ого документів/а

«Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»

затверджена постановою Правління Національного банку України від 21 січня 2004 р. №22

Розщеплення платежів

- Можливо зробити одного СГД держателем загального білінгу (Оператором), в якому всі клієнти мають унікальні ідентифікатори, а постачальниками послуг – інших СГД на єдиному податку. При прийманні платежу Оператор щоразу інформує Банк про те, хто саме з СГД є отримувачем платежу за ту чи іншу послугу. На квитанції при цьому отримувачем всієї суми платежу може зазначатися банк.
- Прийняті платежі наступного дня відправляються Банком отримувачам у відповідності до вказівок Оператора.

Одразу після презентації варто
піти укласти договори

